

MARIA VALKAMA

Kävelyn historiaa ja anarkismia

Rebecca Solnit, *Wanderlust. A History of Walking* (2000). Verso, Lontoo 2002. 326 s.

Historiallinen ajattelu on merkityksellisimmillään, kun se paljastaa kävelyn kaltaisista, triviaalisuuteensa kätkeytyvistä ilmiöistä yllättäviä merkityksiä. Tällainen historiallinen tulkinta voi myös ohjata hahmottamaan ilmiöön liittyviä rajoituksia ja mahdollisuuksia radikaalisti uudella tavalla. Rebecca Solnitin kirja *Wanderlust. A History of Walking* on erinomainen osoitus tulkitsevan historiankirjoituksen huihasta avartavuudesta. Teos ei ainoastaan todista Solnitin ihailtavan laajasta oppineisuudesta, vaan on myös syvästi, yllättävästi ja huolella ajateltu. Solnitin vapaasti etenevä, tarkka ja viihdyttävä kirjoitustyyli ansaitsee kiitosta: sattuvat historialliset anekdootit, omaelämäkerralliset kehystykset ja kokemusten kuvaukset elävöittävät tekstin täsmällisiä faktojen esityksiä ja tulkinnallisia pohdintoja.

Kävelyn historia alkaa niin alusta kuin mahdollista: Solnit referoi kehityshistoriallisia teorioita ja pohtii vain ihmiselle ominaisen pystyasennon ja kaksijalkaisuuden mahdollistaman kävelytyylin syitä, merkityksiä ja vaikutuksia tietoisuudelle. Tämän jälkeen siirrytään kävelyn symbolisiin ja kulttuurihistoriallisiin ulottuvuuksiin: missä, millä tavoin ja mistä syystä (länsimainen) ihminen on kävellyt? Solnit käsittelee kävelyä tarkkanäköisesti ja havainnollisesti muun muassa ruumiillisena harjoituksena eli liikuntana, henkisenä harjoituksena eli pyhiinvaelluksena, virkistäytymisenä, matkustamisena, suorituksena, vetäytymisenä, sosiaalisena tapahtumana, luontoon palaamisena, vapautena, oikeutena ja poliittisena tekona.

Kiehtovaa on myös lukea, kuinka kulttuuri- ja aikasidonnainen on vaikkapa Thoreau'n itsestäänselvytenä pitämä ajatus luontoon suuntautuvasta virkistävästä kävelyretkestä. 1700-luvun loppupuolelle asti kävely tehtiin sisätilojen gallerioissa, sisäpihoilla ja alkujan muurien ympäröimissä, myöhemmin avoimissa puutarhoissa. 1800-luvun taitteessa kävellyt William Words-

worth oli romanttisen kävelyn vallankumouksellinen, koska teki pitkiä kävelyretkiä yleisiä teitä myöten ja luonnossa tunnelmoiden. Tuota ennen yleisillä teillä ilman ajoneuvoa kulkeminen oli katsottu vain kerjäläisille ja rosvoille sopivaksi.

Hämmentävää on myös huomata, kuinka tarkkojen sosiaalisten ja oikeudellisten rajoitusten säätelemää käveleminen on ollut – ja on edelleen. Solnit osoittaa perustellusti erityisesti naisten kävelemisen ajalle, paikalle ja mahdollisuudelle avoimesti ja implisiittisesti asetettujen rajoitusten tiukkuuden: Jo vaatteet, kuten pienet, heikkorakenteiset tai korkeakorkoiset kengät, kapeat tai ylileveät ja raskaat hameet, korsetit, epäkäytännölliset materiaalit ja näkyvyyttä heikentävät hunnut tai hatut, ovat konkreettisesti rajoittaneet naisen liikkumavapautta. Vielä oleellisempi rajoittava tekijä ovat olleet sosiaaliset normit: naisten ei ole esimerkiksi sopinut ollenkaan näyttäytyä kaupungilla iltapäivällä saati sitten illalla, eikä varsinkaan yksin tai miesseurassa. Naisten kävely on tullut seksuaaliseksi avoimuudeksi, joten yksin kävelevä nainen on tarkoittanut prostituoitua. Yksityisomistuksessa olevien naisten kävelyvapautta on jouduttu säätelemään ankarasti väärinkäsitysten välttämiseksi, eli jotta ostettavat naiset voitaisiin erottaa ostoksilla olevista naisista.

Wanderlust pohjaa yksinkertaiseen huomioon, että kävely on oleellisemmin mielen toimintaa kuin mekaanista ruumiin liikettä. Kävely on Solnitin kirjassa solmukohta, jossa ajattelu ruumiillistuu, ottaa paikkansa maailmassa ja yhteiskunnassa sekä ilmentää vallitsevaa sosiaalista, taloudellista, poliittista, historiallista ja ideologista todellisuutta. Kävelyn ruumiillinen mielekkäisyys käy ilmi vaikkapa pyhiinvaelluksen konkreettisesta liikkeestä kohti henkistä päämäärää.

”Pyhiinvaellukset tekevät mahdolliseksi liikkua fyysisesti, oman ruumiin ponnistuksin, askel askeleelta kohti käsin koskemattomia hengellisiä päämääriä, joihin on muutoin

*Bald heads forgetful of their sins,
Old, learned, respectable bald heads
Edit and annotate the lines
That young men, tossing on their beds,
Rhymed out in love's despair
To flatter beauty's ignorant ear.*

*All shuffle there; all cough in ink;
All wear the carpet with their shoes;
All think what other people think;
All know the man their neighbour knows.
Lord, what would they say
Did their Catullus walk that way?*

– William Butler Yeats, "The Scholars"

niin vaikea tarttua. Olemme ikuisesti tietämättömiä, kuinka voisimme liikkua kohti anteeksiantamusta tai paranemista tai totuutta, mutta tiedämme kuinka kävellä täältä tuonne, vaikka matka olisi kuinka raskas." (50) Kävely kiinnittää myös historiaan ja paikallisuuteen. Muistaja kävelee omassa ruumiillisuudessaan muistetun tapahtuman paikalla ja ikään kuin läsnäoloistaa omassa paikalla olemisessaan nyt jo poissa olevan historian.

"[T]ämä kaupungin tilan lävitse kulkeminen toisten aikojen yhteisenä muisteluna sitoo yhteen ajan ja paikan, muistin ja mahdollisuuden, kaupungin ja kansalaisen elimelliseksi kokonaisuudeksi, jossa historiaa voidaan tehdä." (216)

Solnitiin kirjassa kävely on mielen ruumiillistumista ja muodostaa yhteyden historiaan ja paikkaan. Kävelymatkan ulkopuolella on kuitenkin nykyamerikkalainen kaupunki, joka muodostuu omiksi kokonaisuuksikseen huomattavan kauas toisistaan erotelluista nukkumalähiöistä, teollisuusalueista sekä kauppa- ja liikekeskuksista. Siellä keskiluokkainen kuluttaja suhaa henkilöautollaan elämänsä lobotomoitujen osa-alueiden välillä absurdit neljä tuntia päivässä. Toimistotalot ja ostoskeskukset ovat kuin oveltomia ja julkisivuttomia termiittikekoja, joihin pääsee sisälle parkkihallin kautta. Solnitiin mukaan julkisen tilan ja sitä myötä yhdessä kävelemisen, kokoontumisen ja mielen osoittamisen paikan katoaminen tyypistää oleellisesti poliittisen ajattelun ja toiminnan mahdollisuudet.

"Mutta kun julkiset tilat hävitetään, hävitetään myös julkisuus; yksilö lakkaa olemasta kansalainen, joka kykenee kokemaan ja toimimaan yhteisesti toisten kansalaisten kanssa." (218)

Yksityisomistamassaan teräskapseliumpiossa sataakahtakymppiä viilettävä kuluttaja ei ole vapaa – ei poliittisesti eikä omassa ruumiillisuudessaan.

"Maailma ei enää ole samassa mittakaavassa ruumiidemme vaan koneidemme kanssa, ja monet tarvitsevat – tai luulevat tarvitsevansa – koneita kulkeakseen tuossa tilassa riittävän nopeasti." (250)

Ehkä lohdullisin *Wanderlustin* paljastamista merkityksistä on kuitenkin kävelyn vastustamattoman sinnikäs anarkistisuus. Kävelyn ei tarvita muuta kuin ruumis, joka itsepuhtautuudessaan riittää kantamaan jopa vuorten huipuille ja kokonaisten mantereiden poikki. Hitaudessaan kävely puolestaan vastustaa aikataulutusta, maan materiaalisen ja vaativan ulottuvuuden pelkistymistä liikenteen hermoverkoksi sekä työmatkaajan juurettomuutta eli velvollisuutta olla aina pian jossain muualla kuin missä on nyt. Kävely ei ole tuottamista eikä kulutusta, ja siksi kävelijä pääsee vaeltamaan ainakin hetkeksi niin sanottujen taloudellisten realiteettien juoksupyörän ulkopuolelle. (Juoksupyörä tai juoksumatto, *treadmill*, oli englantilaisen vankilanjohtajan 1800-luvun alussa keksimä kuritusväline. Sillä ei ollut mitään kuntoiluun liittyviä tarkoituksia: sen sijaan siinä juoksemisen yksitoikkaisuuden oli tarkoitus murtaa vankien henkinen vastarinta.)

Eräs *Wanderlustin* anarkistinen kävelijä on nimellä Peace Pilgrim tunnettu nainen. Vuonna 1953 hän lähti kävelemään Pohjois-Amerikan mantereiden poikki esittäen siten uskonnollis-poliittisen vetoituksen maailmanrauhan puolesta. Rauhaa ei tullut, joten Peace Pilgrim jatkoi jokapäiväistä kävelyään kymmeniätuhansia kilometrejä 28 vuoden ajan. Kaikki mukana kantamansa matkatavarat mahtuivat hänen taskuihinsa, eikä hän käyttänyt koko kahdenkymmenen kahdeksan kävelyyvuotensa aikana ollenkaan rahaa. Hänestä tuli ajan myötä kuuluisa puhuja ja satunnaisesti, mutta harvoin hän hyväksyi autokyytejä päästäkseen kaukaiseen esiintymispaikkaan. Hän kuoli auto-onnettomuudessa vuonna 1981.